

8

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE
SANGUINIS
ET ANIMÆ NEXU,

Quam

AUSPICE DEO PROPITIO,
Et Consensu atque Auctoritate Gratiſſæ Facultatis Medicæ,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,
P R Æ S I D E,

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. PORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB.
CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE
PUBLICO ORDINARIO, ETC.

DECANO H. T. SPECTATISSIMO,

Domino Patrono, ac Promotore suo, omni honoris cultu prosequendo,

PRO GRADU DOCTORIS

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS DO-
CTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS LOCOQUE CONSUVETIS

ANNO MDCCXLIV. D. OCTOBR.

Publicæ ac placidæ Eruditorum ventilationi subijciet

RESPONDENS

JOHANNES ELIAS DITTMAR,

SCHWARTZBURGICUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

PROOEMIUM.

Manifesta & ad hominem s. naturalem sensum evidens veritas est, quam apostolus *Jacobus c. II, 26.* eloquitur, quod *corpus sine spiritu mortuum* sit: an hic Spiritus respiratio, an anima rationalis sit, interpretes adhuc discrepant; nos ex hermeneutica sacra non illam, sed hanc intelligimus, probe conscii, quod ab ecclesiasticis, nec non ab ita dictis profanis Scriptoribus, quin ipsis etiam medicis *πνεῦμα* Spiritus, pro halitu & respiratione aliquando accipiatur, sicut de Deo Sacer Codex testatur, quod spiraculum vitarum inspiraverit in nares corporis e gleba terræ creati: quemadmodum autem hoc spiraculum respectu Dei non fuit respiratio, quam insinuatio animæ spiritualis, cœlesti & naturali vita & vivificante qualitate præditæ, ita respectu hominis non potuit esse respiratio, quia illud principium prius fuit extra hominem,

A 2

dein

dein autem homini inditum & inspiratum fuerat: quare πνεῦμα illud animam rationalem esse judicamus; nam foetus in utero homo vivens est, attamen non respirat, inundatores aut mergi, diu sine respiratione vivunt; praeterea varia exempla in aquam prolapsorum & aliquandiu in fundo & ventre illius detentorum, aut laqueo suspensorum & suffocatorum per plures horas respiratione destitutorum, ad integram tamen vitam reversorum, nec non ecstasi aut profunda syncope correptorum, diutius respiratione privatorum & pro perfecte mortuis tractatorum, ad vitam tamen restitutorum: quibus exemplis probamus vitam aliquandiu sine respiratione continuare posse, id quod vero de anima praedicari non potest, quare corpus sine anima nunquam vivum esse potest, sed semper mortuum est: hinc anima & vita in stricta correlatione subsistunt: quamprimum corpori Adami spiraculum vitarum inditum fuerat, ibi, & non prius homo erat anima viva: ideo antea corpus non fuit vivum, alias almus creator non inspiraverit animam vitarum; quamprimum Propheta *Elias super puero vidua mortuo Jovam invocaverat, rediit anima pueri, atque ita revixit*, non prius: ita etiam ossa in visione Ezechielis non prius viva facta fuerant, quam cum Spiritus ea afflaverit; ita enim Jova dixit c. 37. v. 6. *ego vos immittam spiritum, quo reviviscatis* &c. conf. VALLESIUS in *Philos. Sacr. c. 4.* Spectat huc effatum *Jobi c. 33. v. 4. me omnipotentis Dei Spiritus adflatusque fecit, ac vita donavit.* Id jam antiquissimi

quissimi ethnici philosophi agnoverant, teste *Plutarcho* ap. *Strobaeum Serm. 63. Corpus nisi anima uteretur, non viveret*, dicente; misere itaque torquent & corrumpunt nonnulli Scripturam & historiam creationis, quando asserunt Deum prius vivum corpus creasse, & deinde demum infudisse animam rationalem, ut *Barthol. Corze* somniavit, rationem hanc adducens, quia Deus *Genes. 1. v. 24.* dixit: iussit Deus ut terra ederet animantium genera - - sed mox sequitur, fecitque Deus diversa genera terrestrium ferarum, conf. *Act. Er. Lips. An. 1703. Octobr. p. 470.* sed cum hæc ratio nihil plane probat, quod probare debet, ita eo minus consequentia ab animalibus brutis ad hominem, qui ad imaginem Dei creatus fuit, valet: recte *Beda* teste *Taulero Dom. 3. Trinit. Conc. 1. p. 879.* dixit: *impossibile esse corpus sine anima vivere*: *SEB. SCHMIDIUS* in *Genes. 11. v. 7. p. 24.* inquit: *formavit Deus hominem, b. e. eum, qui fieri & esse debebat homo; non enim totum hominem, sed corpus tantum hominis e terra fecit: animam ita fecit & conjicit terreno, mortuoque corpori, ut spiraverit eam, tanquam animam vitarum, b. e. non tantum per se immortaliter viventem, sed & corpus vivificantem*: pertinet huc allegatio *DEDEKENNI Consil. Theol. append. nov. ad Vol. I P. 2. Lib. 1. Sect. 1. n. 4. p. 149. a.* licet anima brutorum non fiat post eorum materiam creata, sicut *Adam* formato prius corpore ex animi, postea indito spiraculo vita, factus est in animam viventem: aliter sentit *CALOVIVS*, quasi Deus eodem creationis momento, quo corpus *Adami* creavit, etiam animam ejus &

imaginem suam indiderit, quod quidem WERNSDORF in *diss. de primi hominis statu p. 9. 10.* negat, sed alium indistinctum sensum substituit; ita asserens: *neque etiam cum Pareo & Canonistis statuere ausim, Deum formasse exanime, humijacens, instar trunci, sensus & motus expers, donec statum inspiravit per naves, ita ut inter corporis productionem & animæ inspirationem medio-re intervallum temporis intercesserit.* Deum tamen in condendo Microcosmo perinde ut in Macrocosmo nonnullum ordinem sapientissima sua libertate servasse nolim cum Becano, Calovio & aliis simpliciter negare: differtius judicat HENR. MÜLLER in *Danc. Altar 61. Andacht p. 124. ad fin. homo prius (videlicet quoad corpus) fabricatus, dein animatus fuerat: THEOPH. ALERTHÆUS, (JER. FRIDERICI) Tom. V. der Erleuterung p. 640.* ita sentit: quod Adam ante inspirationem animæ humanæ, vita animali, aut anima sensitiva & vegetativa præditus fuerit, quia homo & Adam vocatus fuit; sed in libro creationis cap. 1. generatim consultatio & institutio divina, cap. 2. autem ordo hujus creationis recensetur: & quia anima sensitiva & vegetativa non entia, & tantum notiones nominales, aut ideæ fictæ sunt, ideo nec hæc opinio sensui divino accommodata est: pertinet huc assertum P. ZACCHIÆ in *Qu. med. leg. Lib. 9. tit. 1. qu. ult. n. 134.* Adamus, ait, *in creatione per inspirationem accepit animam rationalem & simul facultatem vegetativam & sensitivam.* Vix enim ulla cogit necessitas entia & animas præter necessitatem multiplicare: quem errorem Aristotelicum jam multi rejecerunt: quare

quare idem ZACCHIAS l. c. n. 104. inquit: *Anima rationalis simul sentit & vegetat, & unica non triplex est anima, conf. SENNERTUS Hypomnemate Physico IV. c. 6. p. m. 129. edit. in fol. idem disserte testatur DANNHAUER in Lect. Carechez. P. IV. conc. 12. p. 347. 349. 355. 356. & B. SPENERUS nervose dicit: in præfat. ad Balbh. Köpken contr. Büchner. vid. illius Erste geistl. Schr. P. II. p. 395. der Mensch hat nur eine Formam, nemlich seine Seele, die hat auch in gewissen Verstand eine einige Krafft (videlicet operatricem) wie sie eine einige Seele ist, daraus alle ihre Wirkungen kommen: es kan aber auch solche Krafft in mehrere unterschieden werden, in die Lebens- Nahrungs- und Wachungs- Krafft, vis vegetativa; in die sinnliche Krafft, vis sensitiva, deren jene sie mit den Pflanzen, diese mit den Thieren gemein hat: in die vernünftige Krafft, vis rationalis, die dem Menschen eigen ist &c. quare cum SENNERTO l. c. c. 13. sentimus: *inveniemus veritati maxime consentaneum esse statuere in homine unam esse animam rationalem scilicet, virtutibus tamen omnium inferiorum esse instructam & facultate sentiendi & vegerandi esse præditam.* Eximia itaque atque mirabilis est unio animæ rationalis cum suo domicilio, siquidem sine hoc in hac naturali vita & spectabili mundo nihil efficere potest, hoc autem sine illa mortuum est: nec propterea hanc exquisitam & efficacem unionem negare debemus, quia modum fiendi non crasso conceptu intelligimus æque ac modum formationis & compositionis idearum non cruda reflexiva cogitatione comprehendimus: interim utrumque ipso effectu
con-*

contingit: sicut TAULERUS *domin. Quosmod. conc.* 2. p. 535. confitetur: der Mensch kan nicht verstehen, wie die Seele mit dem Leib vereiniget ist, und wie sie den ganzen Leib beweget und trägt, auch in einem jeden Glied sonderbahre Wirkungen verrichtet. Nihilo tamen fecius tractatio de hac unione notatu perquam digna est: & hæc contemplatio animum nobis excitavit, ut præsentī inaugurali Specimine SANGUINIS ET ANIMÆ NEXUM ampliori scrutatione evolvamus & explicemus: quod propositum, ut cœlestis rerum humanarum moderator almo suo auxilio prosequatur, calidissimis votis contendimus.

§. I.

QUando de *sanguinis & anima* nexu præsentī argumento differere cogitamus, tunc *præliminari* studio quædam indicabimus, quæ ad thematis illustrationem spectant, licet *notiones* aut notationes *nominales* in themate nec *obscuritate*, nec *ambiguitate* laborent. Apud *antiquos Medicos & Philosophos* non tam *unio*, quam *confusio* animam inter & sanguinem occurrit: *Sœtici* animam sanguine nutrirī edisseruerunt: HIPPOCRATES *Lib. de Corde §. 8. l. 11. 12* sanguinem animæ pabulum esse dixit, quod probare vult GALENUS *Lib. 3. de decrat. Plat. & Hipp. conf. SALMASIUS comm. in Simplic. p. 178.* Per animam remotive non intelligimus ens quoddam *corporeum*, summæ subtilitatis & *æthereæ* velur essentiæ, sive per *sanguinem* dispersum, sive in genere *nervoso* fluctuans, sive in *cerebro* oberrans; unde quidam animam *animalium* intel-

intelligere volunt, quæ cum corpore *reciprocam* communicationem habere traditur: plane nonnulli *spirituosam, balsamicam, volatilem, roridam sanguinis* portionem, quippe tam purissimam, quam efficacissimam, optimam, intimam & concentratam ejus substantiam de prædicaverant, proptereaque ipsum *talem* sanguinem *animam* vocaverant, imo ad Sacrum Codicem provocaverant, qui aliquoties *animam, sanguinem & vitam* pro *synonymica* notione accipit; quem significarum vero D. D. PRÆSES in *diff. de Hæmatalogia* latius explicavit, dum *sanguis* æque ac *cor & renes* juxta biblicum modum loquendi, quia *singulare animæ instrumentum* esse possunt, pro *anima* improprio *meconymico* sensu, quippe *adjunctum* pro *subjecto*, accipitur: hinc per *prosopopæiam* sanguini facultates *animæ* tribuuntur: velut Genes. IV. Apoc. VI. & alibi, id quod multi integerrimi Theologi testati sunt, quod alibi latius indicatum & explicatum est: quia igitur inter *sanguinem & animam* tam *singulare* intercedit *commercium*, ideo antiquissimi philosophi, velut *Critia, Diogenes, Empedocles, Philo* aliique *sanguinem pro anima* habuerunt, eidemque *facultates* animæ convenientes, velut *sensationem* adscripserunt: quare non *fictivam* animam *materialem* agnoscimus, sed potius *unicam* hominis *incorpoream, rationalem* ita dictam, mente, i. e. *intellectu & voluntate* præditam intelligimus, quæ *immortalis illa spiritus* a Deo creatus & *corpore, mechanicis* aut instrumentalibus *qualitatibus instructo*, *indivisus* atque *unicus* existit, qui generatim *facultate motrice* gaudet, qua imprimis *operationes mentales*, deinde vero varias *functiones in & cum corpore & sibi & corpori*

B uriles

utiles & necessarias administrare & *potest*, & *debet* & *solet*. Præter hanc animam in homine *non datur alio materialis* & simul *irrationalis*, ita per analogiam nominata anima, quæ tamen tales operationes perficere dicitur, quales a *ratione separare*, nulla sobria permittit ratio, velut *sensire*, *appetere*, *vigilare*, diversa membra ad certum scopum movere & dirigere. Notionem *Nexus* in præsentî argumento quod concernit, tunc illa cum *synonymica* notatione *commercii*, *unionis*, *influxus activi* aut *physici*, actionis, operationis ita convenit, ut denoter *animæ rationalis* operationem mediantibus idoneis & congruis *instrumentis* in *subjectum materiale* & hoc respectu in *sanguinem*; deinde involvit etiam sensus illius *nexus animæ relationem* erga objecta *materialia*, horum *estimationem*, *comparationem*, conciliationem, perceptionem, applicationem, tolerantiam, *sensitivam* observationem, & diversam *modificationem* & actionem, cum hisce qualitatibus & respectibus cohærentem: ob id hic *Nexus est actio & passio*, ratio & relatio, *quæ inter animam & corpus*, *mutua receptivitate diversis effectibus & mutationibus intercedit*: haud vero abstractiva aut *metaphysica* est affectio, sed *realis*, naturalis aut *physica*, qua anima *immaterialis* cum corpore suo aliquando quoad *totum*, interdum quoad *varias* partes communionem operationis & passionis init. Quis enim non obstupesceret, si hanc assertionem primo intuitu observat, animam, quippe *ens simplex*, *pondus* unius & alterius *centenarii*, in altissimas transferre & gestare distantias; si vero vel *mente*, vel *oculis* conspicit tabellarium, mantica ponderosa oneratum & incurvatum, super montosa loca progredientem,

tunc

tunc haud facile de veritate prioris asserti dubitabit. Quod denique ad *sanguinem* attinet, tunc illius definitio hoc loco supervacanea esset: id vero significandum est, nos non strictiori significato portionem illam humorum *rubicundam*, ab aliis humoribus discretam, sed *massam* sanguineam & hujus quidem, *non solum* substantiam, *materiam*, & *qualitates* nudas, sed etiam ejus *quantitatem*, *morum*, variam *mutationem* quoad hasce affectiones *physicas* intelligere, sub *relativo* habitu ad *morum*, *loca*, *organica*, *officia*, *ordinem*, *gradum*, *tempus*, destinationem, usum, applicationem &c. Et has annotationes, quoad *tituli* enucleationem præmittere placuit.

§. II.

Multiplex quidem animæ unio aut nexus cum proprio suo corpore, quoad fluidas æque atque solidas partes occurrit: hoc themate vero præc. *nexum* ejus cum *sanguine* selegimus: brevibus autem & quasi *historice* illius diversum *nexum* cum suo *corpore* præmittere & indicare lubet: hæc igitur *unio animæ* occurrit cum variis corporis *organis*, cum diversis *functionibus*, ad *œconomiam naturalem* spectantibus, & cum nonnullis *humoribus*, variis usibus in corpore humano destinatis. Quoad primum respectum anima suo *cerebro*, velut *proprio* suo laboratorio aut *officina* mentis utitur, in quo organo *ideas* format & generat, ordinare conjungit, rationem aut intellectum de iisdem conficit, ralem idearum seriem atque sensum sibi *præfigurat*, de multiplici idearum statu, nexu, congerie *ingeniose* varia sibi concipit, de earundem idearum relatione, comparatione, destinatione & applicatione varia estimatione quicquam sentit atque *judicat*, & ita

etiam cum memoria, voluntate, sensatione, deliberatione, appetitione, tædio, aversione &c. procedit, id quod D.D. PRÆSES in der *Medicinischn Betrachtung vom Unterscheid der Kräfte der Seelen* &c. laus explicavit. Ad hoc itaque officium anima suo *cerebro* utitur, quod propterea *salvum & integrum* cum suo *involucro* esse debet, quia cum *leso*, destructo, mutato & *corrupto* instrumento, nulla idonea & legitima actio perfici potest. Porro *luculenta unio* animæ cum *organis sensoriiis externis* occurrit, quando ipsa hæc organa *congrue & rationaliter* ad *objecta* applicat, hunc usum etiam accurate, distincte, acute, strenue, assidue, celeriter, vegete, provide, jucunde, aut *contrariis* qualitatibus instruere & dirigere, præterea organis excepta objecta, rationaliter percipere, observare & mox comparare, æstimare, dijudicare & applicare potest & solet. *Manifesta* præterea animæ *unio* cum *lingua & trachea* motu & modificatione occurrit; *ipsa* enim & *non machina* corporis *voces* & articulatos sonus cum *salvis instrumentis* format, quas rationaliter regit, intendit, auget, minuit, componit, & cum iisdem animi sui sensa aliis exprimit, indicat & communicat; in *hoc* autem unione *sibi ipsi* quadantenus *ignota* est, dum non concipit, *quo modo* hæc voces formet & informet, atamen *rationaliter & arbitrarie* hunc actum perficit. Non minus unionem habet eadem anima cum *musculis* ad *deglutitionem & respirationem* conficiendam necessariis, quos anima *voluntarie* quidem movet, sed in *hoc* negotio *sibi* etiam *non conscia* & memor est, quando & *quo modo* illud perficiat: Si quis itaque quæstionem hanc moveret, an anima

ma.

ma rationalis musculos cephalopharyngæum, sphæno-
pharyngæum, stylopharyngæum, œsophagæum, ge-
nioglossum, ceratoglossum, styloglossum &c. movere
possit, is facile illam pertinaciter *abnegaret*, nisi *deglu-
titionis* actus contrarium edoceret; idem etiam sentien-
dum est, de *masticatione*, *ascitatione*, *palpebrarum* aper-
tione & occlusionem, *oculorum* multiplici conversione &
flexione, *maxilla* inferioris mobilis, *labiorum* oris, *colli*
& *capitis* diversa commotione, *pulmonum* profundiori,
majori, longiori, tardiori, celeriori expansione &c.
Singularis etiam unio & communio animæ cum *corde*
contingit, disponentibus & intercurrentibus variis *mo-
ribus*, *inclinationibus*, *passionibus* animi & *hæreditariis*
qualitatibus: quid valeat *voluntaria* respirationis cohi-
bitio ad *diaphragmatis* modificationem sub *singultra*, ple-
beja & quotidiana comprobatur experientia: nec desunt
momenta, quibus animæ unio cum *ventriculo* probari
potest, quando videlicet alimenta & potulenta cum *ap-
petitu*, *voluptate* & desiderio, aut cum *fastidio*, aver-
satione, *nausea*, sub lætitia aut mœstiria ingeruntur: Ita
porro unio animæ cum *intestinis* in sequentibus appare-
bit: quo referri potest similis *harmonia* cum partibus
genitalibus utriusque sexus sub *lascivis* concupiscentiis;
ut nihil dicamus de *illo nexu* & influxu animæ in *specia-
les* partes, musculos, membranas, nervos &c. in *indivi-
dualibus* operationibus, quo vel peculiaris corporis
exercitatio, vel *hæreditaria* dispositio, vel *extraordina-
ria* certorum musculorum præsentia, contribuit, ut
quidam homines vel insolito modo nares ringere & con-
trahere, aures movere & erigere, curam cranii antror-

sum & retrorsum movere, cutem totius superficiei corporis, sicuti equi, concutere, vertebrae dorsi & thoracis arbitrarie extendere, & totam mensuram corporis aut *elongare* aut *abbreviare* possint, quæ specimina *ad sensum* animæ unionem cum *plurimis* organis *corporis humani* comprobant.

§. III.

Deinde datur etiam *commercium animæ*, cum discrepantibus partibus *fluidis*; quod nunc pariter nonnullis speciminibus indicare & probare lubet; haud quidem mox ad nexum animæ cum *sanguine* provocamus, quod argumentum præsentis tractationis est: proinde etiam nexum animæ cum *fluido nerveo fictitium*, imaginarium, nec ulla sobria ratione concipiendum, dijudicamus; dum huc usque *nondum* ulla *probabili* ratione indicatum fuit, an *tale* liquidum nerveum a primo creato homine unquam in rerum natura aut ens *reale* & existentielle fuerit; dein an anima absolute *neesse* habeat *intermedio* tali fluido agere in corpus; præterea an & unde ullibi aut in *ratione* aut *revelatione* illa *necessitas* probari queat, quod anima *non aliter* nisi *mediante hoc* fluido in corpus agere queat, debeatque: nam ad *effectum* provocare, & ex *simplicitate* essentiae in anima ad *impotentiam* influxus immediati activi hujus in corpus provocando concludere velle, crassam olet *petitionem principii*, nec scintillulam demonstrationis complectitur: Quanta vicissim communio *animæ* cum *bile* fit, varii *effectus* & *affectus* ex immoderato *desiderio*, magna *iracundia* & gravi *terrore* orti, ad sensum comprobant: ita etiam in omnibus subiectis, *præcipitis* activitatis, acceleratæ resolutionis, *impatientis*

parientis & in excessus facile propendentis animi, semper *bilis* valde commoveretur, adeo, ut vel *ex actione animæ* in hunc humorem, vel hujus supposita reactione in animam ubique utriusque nexus emineat, haud litem hoc loco moventes, evolventes, & decidentes, utrum *rationi magis* congruat causam *principaliorem*, qualis *anima* est, *agere* in *minus principalem*, uti *corpus*, an vice versa; imprimis cum energia *anima* in *corpus* sit *demonstrativa*, hujus vero in illam reactio nudis *suppositionibus* nitatur: interea impudens, ridicula & frivola esset postulatio, non aliter hanc unionem agnoscere & concedere velle, quam si anima pro *nutu* & *arbitrio*, deinde *proxime* in *sua prima sede* bilem movere posset; dum *ordines* actionum humanarum quoad *objecta* & *finis* suos non *indiscretim* sunt *universales*: quod vero *semper* sub iracundia & *ut plurimum* sub terrore bilis commoveatur, indicat *specialem* nexum animæ per talem patheticam mentalem commotionem, cum hoc humore. Præterea peculiaris intercedit communio inter *appetitum* gratum & ardentem, ut & *nauseam* arque averſionem gustus cum *Salivali* humore, sub quibus animi affectionibus hic humor largius intra fauces affunditur, etiam si nullæ commotiones maxillarum & glandularum, salivæ secretioni & collectioni destinatarum, *compressiones* præaut successerint: quo *ardentior* itaque *appetitus* edendi est, eo *copiosius* & *celerius* hæc *saliva* os humectat, ut propter plebejum sensum & usum natum sit proverbium, es wässere einem der Mund wornach: nunc autem *appetitus* in homine est *rationale desiderium*, adeoque *operatio anima* in homine, quæ quoad *formalem* suam causam
ab

ab aliis extraneis causis impellentibus, allicientibus & seducuntibus distingui debet: inde autem liquet, *animam rationalem* cum hoc humore unionem habere, quæ vero non in illius cogitationem & liberam voluntatem cadit, quia actio mixta est, quæ cum corpore proprio humano procedit, & non nude mentalis aut moralis existit. Ad-
dimus adhuc tertium exemplum unionis animæ cum *genitura*, aut humore *seminali*, quæ sub vita voluptuosa, lasciva, *libidinosa* admodum innotescit; qua de causa apostolus hortatur, ne carnis curam gerant, cupiditatibus indulgendo *Rom. XIII, 14. conf. Deut. 32. v. 15.* quantopere enim hic humor commoveatur sub concupiscentiis, desideriis & imaginationibus *libidinosæ* crebræ pollutiones abunde testantur: & notatu digna est *anima activum* commercium cum hoc humore, & vicissim hujus humoris partim *abundantia*, partim sic dicta *spiritusascensia*, acris intemperies & *orgastica* commotio, affectum *lascivie* irritans & *alliciens*, quæ in nonnullis subjectis, affectui voluptatis alias inhærentibus, *insanum amorem*, imo plane *maniam* provocavit: quo etiam illa disquisitio pertinet, *an in negotio generationis communicetur semen animatum*: quod multi medici & philosophi affirmant. Et hæc eminentia & evidentia sunt documenta, quæ *anima* unionem cum *fluidis* partibus testantur: inepra vero utriusque esset objectio, quod cum hisce humoribus anima nullum commercium habeat, quia non cum *cum* omnibus earum talem communicationem ostendit, aut quia non *promiscuo* affectu & effectu cum prædictis humoribus procedere potest, velut cum *bile* mediante *apperieui*, cum *semine* mediante *ira* & terrore, cum *saliva* mediante *libidine*:
quod

quod æque ridiculum ac futile esset postularum, ac si negaremus, animam non cum oculis videre, quia cum illis audire, olfacere & gustare non potest &c.

§. IV.

Supereft *tertium* momentum, quod videlicet *anima rationalis* cum variis *functionibus vitalibus & naturalibus* unionem habeat; nam de *animalibus* sic dictis functionibus, vix quisquam ulla sobria ratione dubitare poterit. Quod *integritas mentis* cum *integro & illaeso officio cerebri*, videlicet legitimo humorum motu & progressu, temperato, constanti & æquali transitu, secretionum congruo ordine & statu, debita vasorum & pororum permeabilitate &c. connectat, in *positivo & opposito* respectu facile liquet: quid mentis *alacritas, jucunditas, serenitas, hilaritas ad cerebri sanitatem, & habitus infirmitas, alteratio, læsio, ægrotatio, ad mentis mutationem* conferat, quotidianis exemplis constat: quid compositi, *tranquilli, ordinati, moderati, grati & contenti mores* ad *cerebri* sanitatem conferant, æque innumera confirmant testimonia: quid contra timor, mœror, angor, dolor, ærumna &c. ad enervandum, *zurbandum, offendendum & alterandum cerebrum* contribuunt, multa restantur exempla. Idem etiam sentiendum est de *unionem animæ cum corde*, si duntaxat *mores, inclinationes, & affectus animi* cum *motu cordis* conciliamus, unde innumera & *quotidiana* documenta veritatem assertionis nostræ probabunt: de martyre quodam, innocenter ad rogum condemnato, referunt historiæ, quod ante supplicium modo subeundum a præsentem injusto iudice petierit, ut prius ejus, dein proprii sui cordis pulsus attingeret,

C

tingeret, & exploraret, quodnam tranquillius & fedatius se moveret, ubi expertus est sancti martyris corpus summa temperie instructum fuisse: Si vicissim in corde *vitia*, polypi, stagnationes, spasmi, malæ conformationes, læsiones &c. adsunt, tunc hæ mutationes iterum ad *angores*, liporhymias, *melancholiam* aliasque mentis alterationes contribuunt. Nec difficile erit similem unionem *animæ* cum motu & officio *pulmonum* demonstrare: ad sensum enim apparebit, quomodo *respiratio* comparata sit sub *gaudio*, lætitia, jucunda conversatione, grato desiderio, aut *metu*, anxietate, timore &c. sicut contra *indurationes*, concreciones, malæ conformationes, stases, inflammationes, exulcerationes &c. pulmonum non raro ad varias *mentis* perturbationes ansam præbent. Tantummodo ad quotidianas observationes animum dirigamus, facile tunc intelligemus, quid sibi velint exclamationes, *ich bin also erschrocken, daß mir das Herz im Leib erkaltet, die Haare zu Berg gestanden: ich bin also in Zorn gerathen, daß mir der Bissen in Mund geqvollen, den ich nicht hinunter bringen können.* Tale commercium etiam observatur *animæ* cum *concoctione*, quando multi sub conversatione *amicorum melius* appetunt, liberalius ingerunt, citius & facilius digerunt: quid contra efficiat, si homines sine grata attentione, alienis profundis, abstrusis, confusis, tædiosis, &c. cogitationibus tenaciter in hærentes, ingestos cibos ægre concoquunt & nihil inde roborantur atque nutriuntur. Ex altera parte vero facile patet, quantum *digestioni conferat* cum *delectatione*, suavitate, tranquillitate & jucunda attentione cibos ingerere: quid contra fastidium, nausea, in-

vidiã

vidia & similes affectus ad *turbendam* concoctionem contribuunt, abunde constat: Non minus *unio animæ* cum negotio *sanguificationis*, colligendæ *plerboræ*, corpulentia &c. æque facile innotescit, quando quidam homines vitæ genus quietum, *tranquillum*, jucundum, fortunatum, gaudio & hilaritate plenum, servant, ita, ut si alii tam athleticè valentes mirantur, hanc causam allegare seiant, *er hat gut machen, es geht ihm nach Herzens Wunsch, hat keine Sorge, hat die Hülle und Fülle, lebt herrlich und in Freuden.* Subinde multa constant documenta, quæ unionem animæ cum *se- & excretionibus* comprobant: quando ordinata, *moderata & quæra animæ* qualitas *optimas* harum functionum successus pedissequos habet; quando *iracundiæ* affectus omnes excretiones *impellit & præcipitat*, *terror* vero *repellit & sufflammat*, *æror & timor retardat*, turbat & coercet, *gaudium & desiderium* invitat & *promovet*; sic *iracundiæ* strenuas excretiones *sanguinis & bilis*, angor *turbulentam* excretionem feri, aut *sudoris frigidi &c.* causatur: & quorsum referri merentur illæ exclamations, *der Zorn oder Schrecken schlägt mir gleich in Magen oder Gedärm, daß ich mich gleich brechen oder zu Stuhl gehen muß.* Quanti autem ponderis in explicandis talibus effectibus sit provocatio ad certam, illam autem omnibus *ignoram & credulitate tantum effectam & suppositam, dispositionem* corporis mechanicam, id non meretur multum refelli. Quid commercii intercedat *animam* inter atque *nutritionis* functionem, *sensibiliter* satis constat: nam qui quieto, *tranquillo*, jucundo & contento animo gaudent, illi *vegete*, facile & ordinate nutriuntur, & vice versa, quando

homines *invidia*, fastidio, *morositate*, perturbatione, confusione aliisque *adversis* affectibus vexantur, licet *largiter* cibos ingerant, *parum* tamen corporis *accrimento* auferunt: inde diæteria man fönne vor Zorn und Zanksucht nicht gedeihen. man freffe sich vor Reid und Gram das Herz ab, ein blöder Hund werde nicht fett: Unicum adhuc idque memorabile specimen *Nostalgiæ* annectimus, in quo *animæ* unio cum *fluidis* & *solidis* partibus, nec non *variis functionibus*, ad *œconomiam vitalem* pertinentibus, dilucide observari potest: Non possumus, quin unionem *animæ* cum negotio *Generationis* indicemus, quoad actum *fecunditatis*, *conceptionis*, gestationis, *assimilationis*, formosæ aut monstrosæ formationis, imo plane *partus*, ubi consensus ac dissensus animorum, *morigera* & *moderata* indoles, *requies*, tranquillitas & continentia mentis, *imaginatio*, affectus *paþetici*, amœni & adversi &c. multum in hoc negotio valent: quod argumentum peculiari eoque ampliori tractatione explicari potest.

§. V.

In compendio huc usque variis momentis atque respectibus nexum aut unionem animæ cum corpore indicavimus; nec necesse duximus longiori sermone & demonstratione ad conspicuos *motus voluntarios* corporis provocare, in quibus satis *crasse* & ad *sensum* influxus animæ *activus* in multiplicia corporis sui membra inclarescit, qui tamen etiam certis *ordinibus* atque *legibus*, nec non *limitibus* exactis tam in genere, quam quoad individua circumscriptus est. Et quid de *illis* motibus dicamus, quos nonnulli homines, præ multis aliis longiori

giori usu & crebriori *exercitatione* edocti, saltando, exultando, saliendo, funambulando, manibus deambulando, præstigatoria petulantia varia membra exercendo, & quod magis est varios morbos, ecstases, deliquia animi, mortem &c. simulando, committunt. Quanti etiam *ocumini*, ingeniositatis & ponderis sit assertio, quod anima tantum ad *destruendum*, offendendum & *perturbandum* corpus potestatem habeat, *haud* vero ad *dirigendum*, adjuvandum & *salvandum*, id vel levi intuitu agnoscere potest, insuper sæpè *alibi* discussum est. Ut autem ab hac consideratione propius ad *argumentum* nostrum accedamus, demonstrandum nunc erit, quod eadem *anima rationalis* etiam nexum habeat cum *sanguine*; hic nexus autem comprehendit partim *actionem in sanguinem* transeuntem, partim *receptivitatem ex sanguinis* diversa qualitate provenientes. Et ita quidem anima cum sanguinis *quantitate*, *qualitate*, *motu* & *usu* s. officio commercium habet, quæ momenta nunc paulo amplius & clarius evolvemus. Quod ad *quantitatem* sanguinis attinet, tunc pro ratione *ætatis*, *sexus*, *temperamenti*, *moderata* illius copia *animi* etiam *vigorem* naturalem & temperatum adjuvat, sub qua temperie nec *cebrebra vasa*, nec *alia organa* nimis *onerata* sunt, ideo nec molestias & vexas, nec dolores, nec alia sensationem turbantia incommoda oriuntur, quæ animam æque moleste afficere, & ad varias turbas seducere & allicere possunt & solent. Sub *modica* enim sanguinis quantitate *omnes* functiones *vitales* & *naturales* facile, libere, *ordinate*, constanter & æqualiter procedunt, ut propterea *sanitas* naturalis optimo *vigore* prædita sit, in quo *corpore sano*

sano mens etiam *sana* existit, ideo de tali sedato & tranquillo statu vitæ naturalis anima maxime gaudet suasque *proprias* operationes prompte & expedite administrat; *moderata enim naturæ sunt amica*, non tropice loquendo, sed ex ipsa circumstantiarum conciliatione judicando: quicquid enim *intevne* vel *externæ* corpori *molestum* est, id corpori *non* interest, quod nil curat an sit integrum, an destructum, nec *corpus* illas alterationes & offensiones *percipit*, quia in *materiam* non cadit facultas *percipiendi* bonum & malum, gratum & ingratum, salubre & insalubre: ergo *anima* rationalis utrumque & molestum atque adversum, & incommodum atque jucundum sentit. Quando vero *sanguis* quantitate *superfluus*, nimius & abundans est, ut *vires* individuales *aggraves*, *canales* nimium *impleat* & distendat, *organa* ultra modulum *oppleat* & expandat, *functiones* *impediat* & retardet, tunc multiplices *adversa* sensationes inde excitantur, eaquepropter anima in *plethoricis* quoad suas affectiones facile *torpescit*, fastidiosa, somnolenta & tarda redditur, si quicquam suis viribus suscipit, facile *languescit* & quietem magis quærit: anxias noctes, insomnia talia experitur, quæ *cum sanguine* operosa sunt, velut de incendiis, sanguinis profusionibus, rebus rubicundis, vulnerationibus, cruentationibus, imaginibus rubicundis coloribus præditis, crista galli, animalibus rufis &c. id quod suo jam tempore *Hippocrates*, *Galenus*, *Celsus* & postea innumeri medici annotarunt, quos latius allegare instituti nostri ratio haud permittit, a D. D. PRÆSIDE vero in diss. *de insomniorum influxu in sanitatem & morbos* actum fuit.

Si

Si porro sanguis quoad *quantitatem deficit*, variæ *animi alterationes* oriuntur, velut *imbecillitas*, quoad omnes operationes mentis, *animi deliquia*, tædium & impotentia quoad omnes actiones mentis serias, perturbationes mentis *deliræ*, somnolentia, *sopores*, sicut in *prodigiis hæmorrhagiis*, aliquando in *immodico lochiorum fluxu*, nimia fame, diuturna inedia accidere solet: prout etiam crebræ & simul largæ hæmorrhagiæ, frequentia puerperia & conjunctæ lochiales profusiones satis liberales, *mentis imbecillitatem* causantur: unde in *facto* liquet *animam* cum *sanguine* etiam deficiente nexum servare.

§. VI.

Præterea anima cum *qualitate* discrepantè sanguinis eminentem etiam *nexum* offert, & quidem respectu *crasseos & consistentiæ* illius. Quoad *mixtionem* sanguis aut præter naturam *inemperatus*, aut naturaliter *purus* est: Si congrua & relativa puritate atque *temperie* gaudet, tunc *sensibiles* cerebri partes membranosæ & nervosæ, *grata*, temperata & placida sensatione instruuntur, imo singulæ *in & externa* partes sensibiles leni, molli, grata & quieta perceptione gaudent, sub qua *anima* æque *placide*, tranquille, ordinate & moderate suis operationibus fungitur: æque ac in simpliciter mentalibus & moralibus, anima non offensa, irritata, commota, nec adversa alteratione provocata officia sua commode, promte & moderate perficit: dum contra sanguis *imemperatus* & præcipue acris omnes partes sensibiles moleste & adverse afficit, insuperque nunc dolores, nunc spasmos, modo ardores, pruritus, arrosiones & ingratos stimulos causatur, quæ alterationes animum etiam afficiunt, & ad

ad varias ataxias, impatientiæ, incontinentiæ, sollicitudinis, immorigeræ repugnantæ, angoris &c. disponunt: nam si quædam partes juxta communem confessionem & concessionem *sensibiles* sunt, si juxta formam & naturam rei sensatio, perceptio boni & mali, grati & aduersi est, ideo *partes affectæ non sentiunt, sed anima sentit, quo gradu alterationis partes afficiantur.* Quemadmodum etiam sanguis in quibusdam subjectis vel *multa bile*, vel superflua *pituita* abundat, ita in talibus subjectis mores etiam animi discrepant, in quantum *sanguis biliosus* partes *sensibiles* magis *stimulat*, & ad intensiores motus concitat, ut propterea tales homines ad *excessus in moralibus* valde proclives & præcipites sint, sicut *pituitosus* sanguis *fibras morrices* & partes *sensibiles* valde *emollit* & relaxat, ut talia subjecta simul in operationibus mentis valde *seguia*, tarda, tædiosa & *debilia* existant. Et quid dicamus de hominibus, quorum *sanguis scorbutica*, venerea, scabiosa, leprosa intemperie infectus est, in quibus variæ etiam *mentis mutationes* occurrunt. Quando *sanguis virulenta saliva* aut liquore *animalium rabidorum, iracundorum, venenatorum* præcipue *viperarum, serpentum, ranularum*, ne *homine* ipso etiam excluso, contaminatus & quoad *mixtionem* suam alteratus est, quæ non *mirabiles mentis* perturbationes oriuntur; quo denique referre licet, si sanguis *maligno miasmate contagiosorum & epidemicorum* morborum *pestilentialium, petechialium*, petechizantium, *purpuratorum*, endemiorum, popularium depravatus & infectus est, quæ non *fonticæ rationis* perturbationes, *confusiones*, consternationes, *angustationes*,
 imagi-

imaginationes, corruptiones, saltus per *deliria*, varii
 speciminis, sopores diuersi gradus una connectuntur
 & concurrunt. Altera *qualitas* sanguinis concernit *Con-*
sistentiam, videlicet relationem & receptiuitatem *motus*,
 qua *mobilitatem* vel faciliorem vel difficiliorem continet:
 quando itaque sanguis congruam *fluxilitatem* & lubrici-
 tatem possidet, tunc *facile* atque libere moveri & cir-
 culari potest; ejusmodi subiecta itaque in *moribus fluxi-*
litatem, pronitatem, instabilem levitatem, lubricita-
 tem, *securitatem*, libertatem &c. exhibent, velut *San-*
guineorum hominum *mores* & *sanguinis* qualitates con-
 sentiunt: Quorum sanguis *nimis tenuis*, volatilis, spume-
 scens, copiosis principiis *sulphureis*, ignescibilibus, &
calorificis refertus est, illi *moribus* valde *agiles*, *prae-*
tes, flagrantes, impetuosi, crudeles, audaces, intrepidi,
 valde laboriosi existunt, quales *cholericis* homines in-
 notescunt: Qui *Sanguinem* habent *crassum*, ficcum, ter-
 restrem, viscidum, nigrum, ægre mobilem, ideoque
 multis *stagnationibus*, oclusionibus, retentionibus, in-
 farctibus, distensionibus &c. obnoxium, illi *animum* ex-
 hibent, *tardum*, timidum, *anxium*, suspicacem, sollici-
 tum, diffidentem, omnia mala metuentem, ubique hæ-
 sitantem, dubitantem, subsistentem &c. qualis status in
Melancholicis observatur; in quibus *sanguis* magis *aque-*
sus, minus generosus, nec sulphureus, plus *piruizosus*,
mucidus, catarrhosis est, qui omnes corporis partes ma-
 gis *relaxat*, humectat, *emollit*, enervat, viscositate ob-
 ducit, ut propterea ipse *motus sanguinis lentus*, tardus,
segnis, *debilis* existat, in illis *mores animi* similis qualita-
 tis sunt, ut modo ante indicavimus; ex qua considera-

D

tione

tionem judicare licebit, cur pro *diversitate anni temporum, tempestatum & mutationum atmosphæricarum animus variabilis*, wetherwendisch sit.

§. VII.

Ad illa momenta, quæ *unionem animæ cum sanguine* probant, referri etiam in ordine debet & potest respectus *Motus Sanguinis*, qui præcipue in *cerebro, corde*, & aliis organis quoad *ordinem & temperiem*, aut *perturbationem* annotandus est, in quibus ob certam illorum constitutionem & vasorum sanguiferorum dispositionem suspectæ & periculosæ *stagnationes & infarctus*, aut perniciosæ plane stases accidere possunt, uti sunt *splen, hepar & uterus*: Si igitur in talibus partibus *motus* affluus, transfluus & refluus *æqualis, temperatus & ordinatus* est, imprimis in cerebro, velut propria & secreta officina & *sede animæ* rationalis, tunc *operationes mentis* æque *moderata*, placidæ, faciles, & ordinatæ sunt: quia in *hoc genuino* rationis, intellectus & reliquarum operationum laboratorio illa *haud alterata*, sua negotia *quiete*, tranquille & expedite peragere potest: æque ac si *aliis* objectis vel *in corpore*, vel *extra* hoc obviis, anima *minus* offensa & irritata functiones suas perinde *æqualiter* & moderate perficit: ubi tamen haud concludendum est, quasi talia objecta *necessitent*, urgeant & impellant animam, ut *tali* gradu operationes suas exercere debeat, dum nulla objectorum *materia- lium* actio datur in animam *imaterialem*, hæc vero mediante *motu & sensu* cum *illis* commercium habere potest: & si *alterati* motus sanguinis *corpus* afficiunt, attingunt & certo gradu, specie, modo, effectu & qualitate

te impellunt, tunc anima in corpore suo *sensitiva*, *has* alterationes, commotiones & contactus illos, vel *crasse* & *manifeste*, vel teneriter & *subtiliter* percipit; æque ac *externæ* sensationes in multis subjectis valde delicatæ, racitæ, placidæ, *clandestina* & subtiles existunt; secundum hæc sensationes autem illa dein actionum suarum ordines, modificationes, *directiones* & applicationes instituit; ita ut *illa* semper suarum *operationum causa* efficiens & director sit; *extranea* vero causæ objectivæ tantum *ansam* & *occasionem* ad ejusmodi actiones contribuant: qualis itaque differentia est inter causam *allicientem* & *efficientem*, talis est inter *animam* & *motum sanguinis*: hic motus si in & per *cerebrum intensor*, vehementior, ardentior, celerior & frequentior est, *ansam* præbet, quo *anima* in suis operationibus *aquali* procedat gradu, testimonio *mania*, *phrenitidis*, inflammationis duræ meningis, impetuosæ *congestionis* intra cerebrum, repentini raptus sanguinis *intra caput*; unde varia *gravia deliria*, vel *confusiones* rationis oriuntur, daß man seine Gedanken vergeße, sich nicht wohl besinnen könne, ein schwach Gedächtniß bekomme u. quando *Lochia*, *Menses*, *narium Hamorrhagia*, *Hamorrhoides*, *repente* & simul ac semel a causa potentiori *supprimuntur*: nec defunt casus, ubi *gravissimi* dolores capitis, hemiplegia &c. tales *mentis* mutationes provocaverant; hic etiam pertinet frequens *delirium* sub *astu febrili* contingens, imprimis quando acutæ sanguinis *congestionis* ad *caput* tendunt: sub ejusmodi *mentis* perturbationibus sæpe *turgent* venæ in capite, arteriæ vehementer *pulsant*, *prominent* & splendent oculi, *ruber* facies, *astuat* frons,

arida & *siccus* est lingua: talis *analogia* rationis confusio conjungitur, si sub *asthmate spasmodico*, catarrho suffocativo, angina, spasmo diaphragmatis, gravi flatulentia, fortiori spasmodica constrictione in abdomine *sanguis* valide & largiter *intra cerebrum* compellitur, quod *nimia* sanguinis quantitate obruitur, *impletur* & oneratur: Et quid vulgatum illud dixerim non solum eum den Kopf nicht warm machen, aliud inferre, quam si *auctior sanguinis* motus ad, *intra* & per caput excitatur, indignatio & *ira* inde provocatur: siquidem alias cum *ira*, *desiderio*, *gaudio*, voluptate, intensiori spe, concupiscentia, indignabunda invidia *fortior* motus *sanguinis*, largior hujus *ad caput* congestio, major *astus* & auctior *rubor* in facie, *pulsus auctior* & citatior, *venarum inflatio* &c. conjunguntur, quæ *evidentia* signa *unionem animæ cum sanguine*, quoad *motum*, per *cerebrum* transeuntem, comprobant.

§. VIII.

Quodsi porro motus ad & per *Cor*, nec non per *universum* corpus Sanguinem *fortius* prosequatur, tunc *animus* varias *molestias*, angustias, inquietudines, *turbas*, impedimenta in reliquis *mentis* operationibus, *oppletiones*, *tædia*, modo somnolentiam (bey warmen schlâfrigen Wetter) modo somni perturbationem, languorem &c. sentit, quæ perceptiones *racionales* cum prædicto motu *Sanguinis* ut plurimum concurrunt: plebejum velut exemplar occurrit, quid *orgasmi* sanguinis & phlogoses commercii ineant, cum qualitatibus *moralibus*, unde nonnulli homines aliqualem *racionis confusionem* experiuntur: id quod in illis imprimis subjectis
contin.

contingit, quæ sanguinem *uberiorem & crassorem* continent. Quando vero *Sanguis* aut in *Cerebro*, aut *Corde* aut aliis organis, *multis* sanguiferis vasis præditis, *rardius*, difficiliter, inordinatius, sub multiplici *stagnatione*, oppletione, distensione, infarctu, restagnatione, undulante & inturgescente alteratione & alternatione progreditur, tunc *animus* varias *timidas*, sollicitas, tremulas, terribiles, *anxias*, *confusas*, periculosas ideas format, inde etiam *deliria melancholica*, hypochondriaca oriuntur, inde *perversa* imaginationes, ecstases, *deliquia animi*, somnambulationes, *insomnia terribilia*, metus cruentæ mortis, præsagia incarcerationum, turbulenta vaticinia ansam atque originem capiunt: Hæc omnia *sapius certiusve* eveniunt in subjectis, quorum sanguis *spissior & viscosior* per *vasa cerebri*, per *thalamos cordis* & per *splenem* *agrius* progreditur, aut plane huc & illuc *polypofas* concretiones causatur, inde prædicata & accusationes eines *schwehrmüthigen mißsüchtigen Geblütes*: communiter enim *crassus sanguis*, crassas, densas ita dicendas *ideas*, traurige, tiefe, schwehre, furchtsame Gedanken, provocat, *schwehres Blut*, *schwerer Muth*; quemadmodum antea de hominibus *melancholicæ* temperamenti dictum fuit. Cum hac observatione connectit illa *quotidiana* annotatio, quod homines *hyverno* tempore & *frigida* tempestate quoad *mores animi* magis tristes, tardi, *ædiops*, abjecti, solliciti &c. sint, quo tempore videlicet sanguis *spissior*, ejusque *motus tardior* & impeditior est: vicissim autem tempore *vernali*, cælo *sereno*, & *calore* temperato atque grato, *animus jucundus*, erectus, *serenus*, placidus &c. existit, quo tempore etiam

motus sanguinis alacris, facilis, promptus, constans & ordinarius, ipse etiam *sanguis* sufficienter *mobilis* & comparate purus atque temperatus est: quam *fervidus*, *biliosus*, orgasticus, & *volaris aestivali* tempore *sanguis*, hujusque *motus* valde *auctus*, tam quoad *intestinam*, quam *progressivam* qualitatem est, eo *ardentiores*, acutiores, *celeriores*, magisque *strenui mores* & affectus animi sunt: quando denique *autumnali nebulosa*, pluviosa, *humido-frigida* tempestate *sanguis* impurus, superfluis *humiditatibus* præditus, adeoque *catarrhosis* redditur, ita eo tempore *mentis* qualitates laxiores, *segniores*, torpidiores, somnolentiores & *tardiores* observantur, ut propterea *antiquiores* medici, opinione ducti fuerint, ac si homines *quater* per *anni* cursum & tetrachorda *temperamentum* suum immutare soleant, quoniam pro *varietate temporum anni* & *sanguis* & *mores* quadantenus suis qualitatibus *immutantur*. Si præterea *motus sanguinis* in *defectu* peccat, & *debilis*, infirmus ac insufficientis est, ut ob *virium* jacturam nec per *cor*, nec in & per *cerebrum*, nec per *nobiliora* viscera, nec ad *extremitates* corporis debite propelli queat, tunc *animus* est abjectus, *oppressus*, omnes operationes *mentis* sunt extreme imbecilles, *confusæ*, facile *animi deliquia* superveniunt, affligunt interdum *sopores*, aliquando ingruunt *deliria*, animus a *consuetis* objectis *abstrahitur* &c. Denique sæpe mutati, perversi, *inordinari*, *turbulenti motus sanguinis similes mores* & qualitates in animo causantur, ita, ut si animus *quorundam* hominum *tumultuarius*, perversus, *confusus*, *inordinatus*, instabilis, profugus est, tales etiam contingant *motus sanguinis*, & si aliunde *sanguinis*

guinis motus ira alteratur, *talibus* qualitatibus animus etiam instructus oberverur.

§. IX.

Supereft, ut adhuc de *unione* animæ cum *sanguine*, quoad hujus *usum* seu destinationem nonnullas considerationes & observationes annectamus: quoad hunc respectum nonnunquam motus sanguinis *congestorii* ad quasdam *Hæmorrhagias* contendunt, sive *idiopathico* seu *symptomatico* statu & gradu fruuntur, imprimis etiam *caput* respiciunt: quare non modo exempla *deliriorum*, ex *suppressa hæmorrhagia narium* orrorum, constant, sed etiam in historia medica casus occurrunt, quod ex *Mensum*, *Lochiorum* & *Hæmorrhoidum* suppressione *molimina* hæmorrhagica *caput* occupaverint, & *rationis confusiones* & perturbationes provocaverint, sicut ex *Hippocratis* annotatione *Menses* suppressi cum *Hæmorrhagia narium* alternare solent, quod multæ aliæ historiæ, *Mensium insolitas vias* describentes, confirmant; id quod etiam de *Hæmorrhoidibus* significandum est: quando harum fluxus *turbatus* tales motus *vicarios* hæmorrhagicos, *caput* insultantes *pedissequos* habet. Huc referre possumus *deliria gravidarum* & *puerperarum*, quæ pro causa agnoscunt statum *plethoricum*, *spissitudinem* sanguinis, insuetam *retentionem* *Mensium*, perniciiosam *suppressionem* *Lochiorum*, *perzurbatum* motum sanguinis in *utero*, strenuam & vehementem *congestionem* sanguinis *ad caput*, concurrentem *conarum hæmorrhagicum* in *capite* institutum & profecutum. Pariles *mentis* mutationes obtingunt in moliminibus *hæmorrhagiæ narium* sub *febrim continuarum* præcipue successu in subiectis

Etis sanguine *superfluo* & valde *tenui* præditis, quales motus hæmorrhagici imprimis suscipiuntur in subiectis *tali* ætate, temperamento & aduerfudine inſtructis, qua *ſpontanea* ejuſmodi ſanguinis depletio evenire ſolet; quo etiam *prægreſſa diæta* & *regiminis* ratio, ut & *medicamentorum* & præſentis *regiminis* conditio pertinet, unde ſanguis *intenfus* commotus & *orgaſtica* agitatione exæſtuatus, tali ſuperveniente *molimine hæmorrhagico* proſtigatur, cum quo conſeſſim *tales mentis perturbaciones* & ſymptomata *deliria* aliquando concurrunt. Ipſe proceſſus *febrilis* ad *perniciôſa* cauſæ & peccaminôſi objecti ſtrenuam *excuffionem* deſtinatus, præcipue cum *ſanguinis* motu operoſus eſt, ſub quo *intenfus* ſuccedente, *non raro* in febricitantibus variæ *anima* alterationes concurrunt, vel enim omnes *externa* ſenſationes magis *alacres* & vigilantes ſunt, vel *deliria* concurſant, vel *multa vigilia* coincidunt, vel ſub *inquieta* & *turbulento* ſomno variæ *perverſa imaginationes* formantur, vel ſub quolibet *irregulari* motu febrilis progreſſu multiplices mutationes *in- & externarum ſenſationum* contingunt. Huc porro referri poſſunt peculiareſ *phantæſiæ* ſub ſomno evenienteſ, quæ cum *apparatibus hæmorrhagicis*, *difficilius* ſuccedentibus in variis ſubjectis cohærent, qualia *inſomnia* verſantur circa *objecta rubicunda*, ſplendida, flammantia, videlicet Solis ſplendorem & illuminationem, incendia, veſtitum rubicundum, cruentationes &c. ubi *anima* eo tempore, quo *interna* occupatio circa *ſanguinis* evacuationem operoſa eſt ſub aliqua quiete & *abſtractione* ab aliis, *externa* ſenſoria magis afficientibus objectis, *tales* imaginationes, *præſentem* ſtatum

statum & motum *sanguinis* concernentes, fingit. Quod *sanguinis* motus in *resolvendis* stagnationibus & *discurien-*
dis stasibus negotiosus, & vel congestionibus, vel in-
 flammationibus operosus cum *animæ* operationibus *men-*
talibus satis frequenter connectat, experientia medica
 similiter confirmat. Quam *sensibilis* perceptio in *anima*
 obtingens sit, si cum *metu*, *angore* & trepidatione san-
 guinis *artificialis* subtractio expectatur & admittitur, fre-
 quentia restantur *animi deliquia*, quæ perperam a *defe-*
ctu spirituum derivantur, qualis *eo* tempore nondum præ-
 sumi potest, nisi a *perzurbato* motu spirituum illam ficti-
 tiam opinionem deducere velimus; cum rectius *talis* al-
 teratio *anxiæ* & *trepidæ* animæ velut transitoria sensuum
 & motuum abstractio adscribi mereatur, nisi *osores* &
persecutores animæ plus *fabulæ spirituum* favere malint.
 Et quid dicamus de aliis *sensibilibus* subjectis, quæ *sine*
magna anxietate tales missiones sanguinis tolerant, ast
post V. Snem, quamprimum *incisio deligata* est, ob *alte-*
ratum & mutatum *progressum sanguinis*, ut & vasorum
 sanguiferorum cavitatum ac diametrorum, nec non or-
 ganorum sanguiferorum *immutatam impletionem*, donec
 sanguinis motus denuo in temperatum ordinem, statum
 & gradum redit, etiam *animi deliquia*, imo plane levio-
 res & breviores *confusiones mentis* experiuntur.

§. X.

Multa hactenus specimina & exempla *unionis ani-*
mæ cum *sanguine* allegata fuere, quibus adhuc addere
 placet *singulares* illos casus, qui ex *hereditaria* disposi-
 tione suam trahunt originem; quo certas *Hæmorrhagia-*
rum species referimus, quæ a *genitoribus* in *natales* pro-
 pagan-

E

pagantur, ubi causa *non in sanguine matris* quæri potest: an vero talis effectus magis *materiali* causæ, quam *immateriali* adscribi debeat, huc usque *non demonstratum* est; an cum *genitura patris* materia hæmagoga, hac *specificâ* facultate prædita, & quidem ad *naves, pulmones, hæmorrhoidalia* loca effectum suum, tunc demum transferens, infanti jam nato & post aliquem *decursum* temporis *communicari* possit, *nulla coacta & ingeniosa* imaginatio scrutari, speculari & demonstrare & illustrare potest: nam dum *materia seminis* ad *corporis* fœtus substantiam *nihil* confert, cur æque *specificâ* talis & non alia materia a spermate formationi fœtus se immiscere debet? ut alias exceptiones & dubitationes multas arduasve non adjiciamus: quoniam vero hæc *hæreditoria* communicatio versatur circa *specialem* effectum, ad *certum locum*, singulari modificatione transeuntem, nec non aliquandiu quæta existit, ideo *peculiarem* modum, processum atque *ordinem* servat: ita *majori* jure illam *alteri*, quam *materiali* causæ, quæ hocce respectus magis observare potest, adscribimus. Annectimus hisce observationibus intimam aversionem, fugam aut *Antipathiam*, quæ inter *animam & sanguinem* intercedit: etenim *nonnulli* observati sunt homines, qui ne quidem *audire* potuerant de *sanguine* verba facere, neque etiam illum *aspicere*, quin cito in magnum *animi angorem, confusionem, horrorem, deliquium, faciei pallorem & frigidum sudorem, membrorum rigorem, tremorem & horrorem* delapsi sint: in quo casu *minime sanguini, idealiter & sensualiter* observato, *effectus* alterationis tribui potest, cum rectius *ipsa anima* de *sanguine* tam *terribilem & horridam* ideam format

formet & secundam hanc reliquas alterationes proprio suo sanguini & toti corpori communicet. Quare iterata vice judicamus, quod in hac unione *anima*, quippe causa *eminentior* & *potentior*, sanguinem *active* afficiat, alteret, dirigat, de *eodem* varias ideas, *astimaciones*, deliberationes, applicationes formet & instituat: *illa* enim potest *movere corpus*, hoc ad varios usus & *finis dirigere*, *leve* & *grave* reddere: *illa* principium, & *essentia*, & *prastantia* & reliquis qualitatibus *dignius* est, quam *totum corpus*: *illa* in negotio *generationis* primo in *sanguinem* & cum hoc operatur: a *potiori* itaque fit denominatio: *Sanguis* contra *non* habet vim *morricem* propriam & immanentem, nec *medium* habet *afficiendi animam*, nec ulla virtute *animæ* certas *ideas* communicandi, aut extorquendi præditus est: nec porro ulla *sobria* & sapiens ratio reddi potest, quod sanguis *temperato* aut *turbulento* suo motu *animam impellat*, ducat & *dirigat*, ut suis *mentalibus* operationibus rite, dextre & *ordinate*, aut *perse*, *confuse* & corrupte procedere debeat: *Anima* vero in suo *corpore* est *sentiens*, quæ propterea & *quantitatem*, & *qualitatem* & *motum* sanguinis in suo corpore *percipit*, non quidem *semper crasso* modo, quando sanguis *turgide* & vasa & alias partes opplet, nimia *intemperie* vellicat, & vehementi, rapido & *imperuoso* modo in arteriis aliisque partibus, *pulsat*, trudit, salit &c. sed etiam *minori*, *leniori* & clandestino modo; sicut etiam *externi sensus* sæpe perquam *subriles*, absconditi, atrament *efficaces* & *vigilantes* sunt: nam *nervi totum corpus* pervadunt, nec in *populis* aut *torculosis* suis extremitatibus, sed in *quacunq[ue]* regione & loco *sensibiles* sunt: præ-

terea multiplices *membrana, tunica* &c. *nervosa* sunt, quibus ne quidem dissentientes & *contradicentes sensibilitatem denegant*: cui vero *usui* & destinationi *hæc sensibilitas* quadraret, nisi *internæ bonæ & malæ, grata & adversæ, salubres & insalubres, utiles & perniciosæ* alterationes percipi debeant: *sensibile* vero esse, aut *sentire, non qualitas materiæ* est, sed *rationalis* causæ: ideo *anima rationalis* intermedia *sensatione sanguinis* varias alterationes *percipit*, & instituta varia *modificatione*, ut aliquoties indicatum est, *unionem suam actuam cum sanguine* sui corporis format, informat & servat. Quod autem eadem anima ad hoc officium, corporis usum & directionem concernens, nec *crossa representatione*, nec *futili & ludicra voluntate* indigeat, sæpissime alibi discussum & ventilatum est, ita ut hæc vana objectio, ne quidem ulteriori attentione aut resolutione digna sit. Filium denique abrumpamus, & Deo humillimas gratias agamus, quod præsentem meditationem & explicationem cælesti suo auxilio beare voluerit, quem devotissime etiam precamur, ut almo suo adjutorio & directorio reliquis conatibus nostris exoptatus successus atque salutaris affulgeat

F I N I S.

Pl. 157. 80

?

ULB Halle

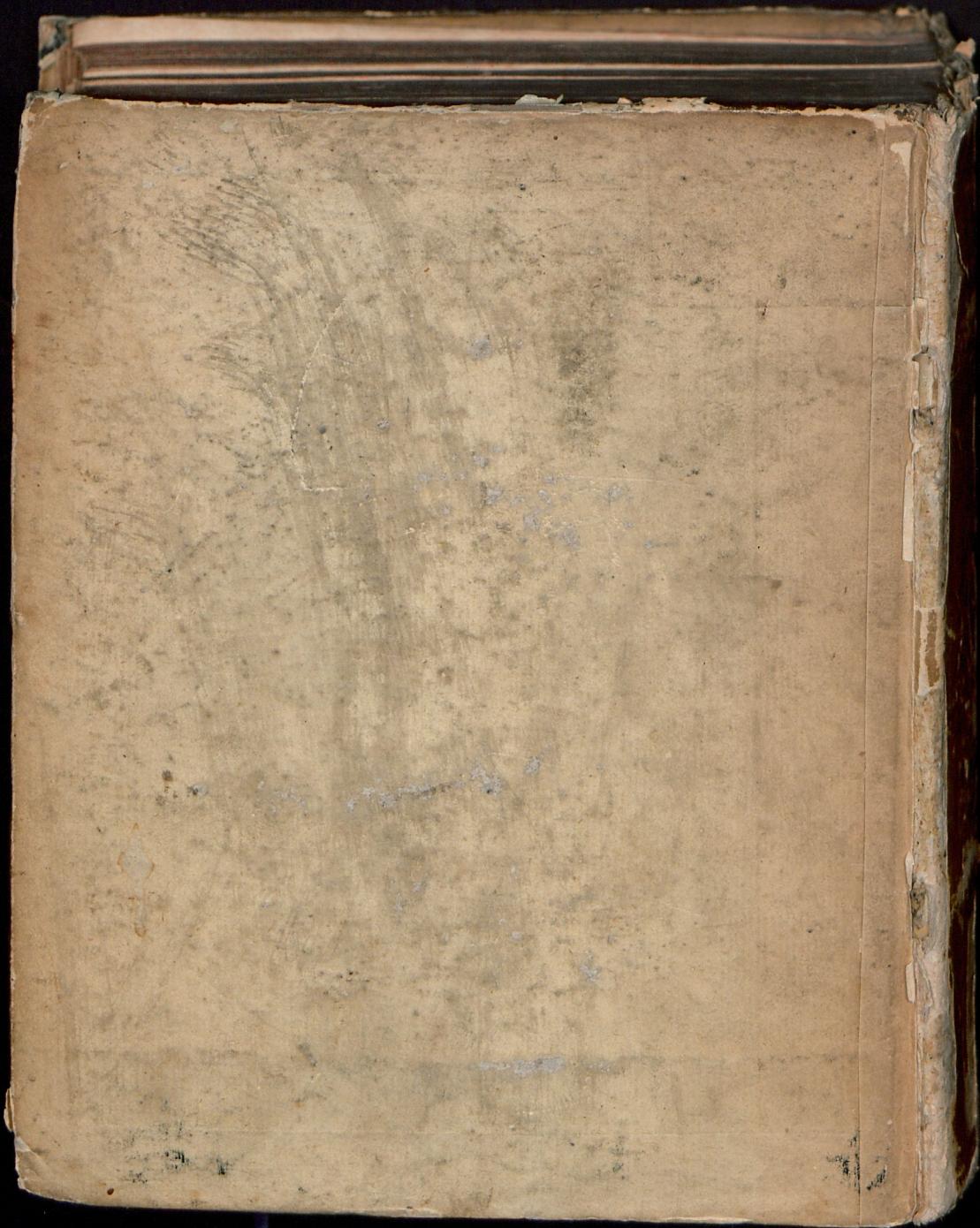
3

002 179 687

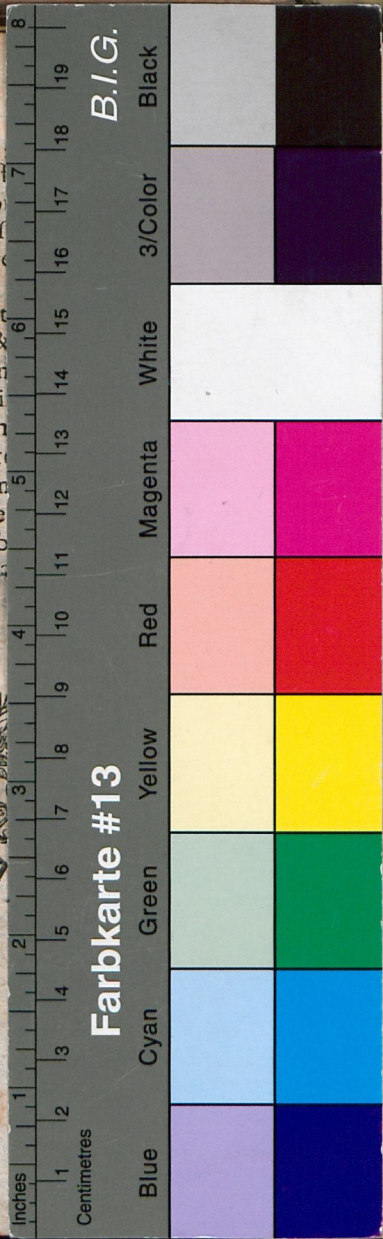

sb

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE
SANGUINIS
ET ANIMÆ NEXU,

Quam

AUSPICE DEO PROPITIO,
Et Consensu atque Auctoritate Gratiſſa Facultatis Medicæ,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,
P R Æ S I D E,

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. PORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB.
CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE
PUBLICO ORDINARIO, ETC.
DECANO H. T. SPECTATISSIMO,

Domino Patrono, ac Promotore ſuo, omni honoris cultu proſequendo,

PRO GRADU DOCTORIS
SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS DO-
CTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS LOCOQUE CONSVETIS

ANNO MDCCXLIV. D. OCTOBR.

Publicæ ac placidæ Eruditorum ventilationi ſubjiciet

RESPONDENS

JOHANNES ELIAS DITTMAR,

SCHWARTZBURGICUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.